

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут педагогічний

Кафедра педагогіки початкової освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Превентивне виховання учнів початкової школи

Освітня-професійна програма «Початкова освіта»
Першого (бакалаврського) рівня

Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № від «28» серпня 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Превентивне виховання учнів початкової школи
Викладач (-і)	доц. Сливка Лариса Володимирівна
Контактний телефон викладача	050-631-58-84
E-mail викладача	loroczka@ukr.net
Формат дисципліни	лекції, практичні, самостійна робота
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	очні: один раз на тиждень – четвер з 13.30 до 14.30; дистанційні: шляхом переписки електронною поштою та у соціальній мережі Facebook
2. Анотація до курсу	
<p>В освітньо-професійній програмі навчання дисципліна «Превентивне виховання учнів початкової школи» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» на другому курсі у першому семестрі.</p> <p>У сучасних умовах нестабільного соціально-економічного розвитку українського суспільства, девальвації моральних цінностей значної частини населення, зниження ролі інституту батьківства особливе занепокоєння викликає тенденція до збільшення кількості негативних проявів у поведінці дітей та юнацтва, «помолодшання» віку осіб, які ведуть нездоровий спосіб життя.</p> <p>Психолого-педагогічний вимір превентивного виховання передбачає цілеспрямоване створення необхідних умов для повноцінного фізичного, духовного, інтелектуального розвитку і саморозвитку зростаючої особистості в умовах освіти і родинного виховання.</p> <p>Зміст навчальної дисципліни «Превентивне виховання учнів початкової школи» спрямовано на підготовку майбутніх вчителів початкових класів до реалізації виховання для здоров'я, профілактичної роботи, антиалкогольного, протинікотинного тощо виховання.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета – розширення уявлень і знань студентів (майбутніх вчителів початкових класів) про зміст і технології превентивного виховання здобувачів освіти у початковій школі; підготовка майбутніх вчителів початкових класів до реалізації виховання для здоров'я, профілактичної роботи, антиалкогольного, протинікотинного тощо виховання.</p> <p>У результаті вивчення курсу Ви ознайомитеся з концептуальними та теоретичними положеннями педагогіки здоров'я загалом і превентивного виховання зокрема, будете</p>	

інформовані про найтипівіші захворювання дітей та юнацтва, спричинені їхнім нездоровим способом життя, особливостями розвитку психіки молодших школярів, отримаєте уявлення про сутність феноменів «превенція», «профілактика», «антиалкогольне і протинікотинове виховання», т.ін. і виявите їхні істотні ознаки, навчитеся творчо використовувати набуті знання і навички у майбутній професійній діяльності, розширите свій загальноосвітній світогляд щодо проблеми організації здоров'язбережувального навчально-виховного процесу у початковій школі.; Ви будете ознайомлені із формами, методами і засобами реалізації превентивного виховання, отримаєте знання про зміст і методику превентивного виховання учнів початкової школи.

4. Результати навчання (компетентності)

Вивчивши курс «Превентивне виховання учнів початкової школи», ви набудете низку компетентностей, а саме:

здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов щодо превентивного виховання учнів; здатність продемонструвати інноваційні методичні підходи, сучасні системи, методики, технології навчання, розвитку і виховання учнів початкової школи; здатність працювати в групі над проектами виготовлення необхідного наочного дидактичного матеріалу; здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності; здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків;

здатність продемонструвати творчий та інноваційний потенціал в синтезі рішень і в розробці проектів щодо передбачення результатів превентивного виховання учнів;

здатність аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій у сфері здоров'язбереження власного і оточуючих; здатність розпізнавати вікові особливості дітей молодшого шкільного віку;

здатність орієнтуватися у напрямках превентивного виховання; уміння застосовувати на практиці елементи педагогічної творчості; здатність аналізувати літературу з проблеми профілактичної роботи, виховання для здоров'я, антиалкогольного, протинікотинового виховання, організації здоров'язбережувального навчально-виховного процесу у початкових класах; уміння творчо використовувати педагогічні надбання щодо превентивного виховання у навчально-виховному процесі початкової школи.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
Третій	Початкова освіта	Другий	Дисципліна вільного вибору студента

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконан ня
------------	------------------	------------	---------------	----------------	-------------------------

Тема 1 Теоретико-методологічні засади превентивного виховання учнів початкових класів.	лекція (2), практичне (2)	1; 3; 4; 12; 14; 18; 19; 20; 22; 29; 30; 31; 44; 45; 50; 56.	Скласти план розповіді про превентивне виховання у творчій спадщині педагогів минулого. Добір літератури до теми (4 години)	Максимальна оцінка - 15 балів	2-й тиждень
Тема 2 Аналіз відхилень у поведінці дітей молодшого шкільного віку та чинники, що їх детермінують	лекція (2), практичне (2)	3; 12; 23; 27; 33; 35; 46.	Підготувати реферат на тему «Захворювання дітей та юнацтва, зумовлені нездоровим способом життя» (8 годин)	Максимальна оцінка - 5 балів	3-й тиждень
Тема 3 Стан превентивного виховання учнів початкових класів в педагогічній практиці.	практичне (2)	1; 4; 10; 13; 14; 6; 23; 36; 38; 52.	Підготувати повідомлення на тему: «Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя у сфері збереження здоров'я школярів та формування у них навичок здорового способу життя» <i>Творчий рівень:</i> (робота у мікрогрупах) Скласти сценарій педагогічної ради, на якій розглядається питання про організаційно-методичні умови превентивного виховання учнів початкових класів (8 годин)	Максимальна оцінка - 5 балів	4-й тиждень
Тема 4 Моделювання процесу превентивного виховання учнів початкових класів у контексті їхньої життєвої компетентності	лекція (2), практичне (2)	4; 10; 14; 17; 34; 38; 43; 51; 55.	За поданими джерелами самостійно вивчити питання «Структурно-функціональна модель превентивного виховання учнів початкових класів у контексті їхньої життєвої компетентності». <i>Творчий рівень:</i> (робота у мікрогрупах) підготувати проєкт «Сформованість життєвих компетентностей учня початкових класів (виявляються у практичній сфері предметно-перетворювальної, фізично-оздоровчої, дозвілєвої, ін. діяльності) як результат впровадження у практику моделі превентивного виховання» (4 години)	Максимальна оцінка - 5 балів	6-й тиждень

Тема 5 Удосконалення змісту, форм і методів превентивного виховання учнів початкових класів.	лекції (4), практичні (6)	1; 2; 6; 8; 9; 23; 24; 25; 26; 32; 36; 37; 39; 41; 44; 47; 48; 49; 54.	(робота у мікрогрупах) Підготувати презентації на теми «Деякі інтерактивні методики у превентивному вихованні молодших школярів: бесіди, перегляд мультфільмів, мозковий штурм, проектні технології, технології організації самоврядування», «Превентивна виховна робота в мікрогрупах постійного складу, обговорення життєвих ситуацій», «Методичні основи використання казки у превентивному вихованні учнів початкової школи», «Інтерактивний театр як засіб профілактики шкідливих звичок», «Рольова гра як метод формування життєвих навичок, сприятливих соціальному здоров'ю» <i>Творчий рівень:</i> (робота у мікрогрупах) Інсценізувати казку, зміст якої містить превентивно-профілактичний аспект. (28 годин)	Максимальна оцінка 30 балів	9-й тиждень, 10-й тиждень
Тема 6 Підготовка вчителя до превентивної роботи з учнями початкової школи.	лекція (2), практичні (4)	1; 4; 7; 11; 16; 22; 31; 32; 40; 41; 42; 47; 53.	Скласти бібліографію до теми. <i>Творчий рівень:</i> Проект: Сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації превентивного виховання учнів, у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. (8 годин)	Максимальна оцінка 10 балів	12-й тиждень

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань з курсу здійснюється планово і є неперервним впродовж усього часу вивчення дисципліни. Оцінювання є індивідуальним, тобто спрямоване на виявлення глибокої і справедливої оцінки успіхів кожного студента, а не групи в цілому. Вид контролю – залік. Максимальна оцінка – 100 балів: оцінка за практичні заняття включно із тестами/контрольними роботами (поточне оцінювання), проекти (індивідуальні і групові), підсумкову контрольну роботу/тест – 70 балів; оцінка за самостійну роботу – 30 балів.
Вимоги до письмових (контрольних) робіт	Ви повинні виконати письмові роботи для перевірки когнітивних компетентностей. Письмові роботи складаються з тестів і теоретичного питання.
Практичні заняття	Максимальна оцінка - за практичні заняття включно із тестами/контрольними роботами (поточне оцінювання), проекти (індивідуальні і групові), підсумкову контрольну роботу/тест – 70 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Залік виставляється на основі балів, отриманих за практичні заняття включно із тестами/контрольними роботами (поточне оцінювання), проекти (індивідуальні і групові), підсумкову контрольну роботу/тест – максимум 100 балів, мінімум 50 балів

7. Політика курсу

Викладання дисципліни «Превентивне виховання учнів початкової школи» ґрунтується на засадах академічної доброчесності – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання. з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Порушеннями академічної доброчесності вважаються фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Присутність студентів на практичних заняттях, під час виконання контрольних робіт/тестів, є обов'язковою. Лекційні матеріали для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням). Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Результати самостійної роботи студентів перевіряються на 2-му, 3-му, 4-му, 6-му, 9-му, 10-му і 12-му тижнях навчання. Результати виконання студентом завдань для самостійної роботи оприлюднюються на практичних заняттях.

Шановні студенти, викладач є доступним для консультацій шляхом переписки електронною поштою (loroczka@ukr.net) і у соціальній мережі Facebook.

8. Рекомендована література

Базова

1. Концепція формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу в умовах нової соціокультурної реальності (проект) / В.М. Оржеховська, В.І. Кириченко, О.О. Єжова, Т.Є. Федорченко. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2013. № 2. С. 41–48.
2. Методичні рекомендації щодо превентивного виховання підростаючого покоління. URL: <https://www.академія.com.ua/wp-content/uploads/2016/07/3-Preventyvne-vyhovannya.pdf>
3. На шляху до здоровішої України. Прогрес у досягненні Цілей Сталого Розвитку у галузі охорони здоров'я – 2020. World Health Organization, 2021. 60 с. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/340956/WHO-EURO-2021-1523-41273-58139-ukr.pdf>
4. Оржеховська В.М., Пилипенко О.І. Превентивна педагогіка: наук.-метод. посіб. / АПНУ, Ін-т проблем виховання. Ізмаїл : СМІЛ, 2006. 283 с.
5. Оржеховська В., Федорченко Т. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2008. 376 с.
6. Охорона життя і здоров'я дітей: Ч.2. Культура здоров'я молодшого школяра. 1-4 класи: Програма та методичні поради для вчителів початкової школи / Уклад. В.І.Шахненко. К.: ІСДО, 1995. 192 с. (*ЗагЧЗ – 1 екз.*).
7. Петухова Т.А. Підготовка майбутніх учителів до формування культури безпеки життєдіяльності в учнів основної школи: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. К., 2010. 22 с.
8. Рондяк Л., А. Петришин. Інтерактивний театр як засіб профілактики шкідливих звичок. *Початкова школа*. 2007. № 5. С. 32–36.
9. Рондяк Л. Інтерактивні технології як засіб формування життєвої компетентності учня початкових класів. *Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр.* Чернівці, 2006. Вип. 284: Педагогіка та психологія. С. 142–148.
10. Рондяк Л.М. Організаційно-методичні умови превентивного виховання учнів початкових класів: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2009. 21 с.

11. Рондяк Л. Підготовка майбутніх вчителів до превентивного виховання дітей молодшого шкільного віку : основи технології. *Проблеми педагогічних технологій* : зб. наук. пр. Луцьк, 2002. № 3. С. 240–247.
12. Охорона здоров'я та формування здорового способу життя дітей. *Захист прав дітей в умовах децентралізації влади в Україні. Щорічна державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2019 року* / ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». Київ, 2020. С. 15–24. URL: https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=http://www.msp.gov.ua/files/dity/d_dity_2019.doc
13. Федорченко Т. Є. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей. К., 2003. 128 с.
14. Фіцула М. М. Педагогічні проблеми перевиховання учнів. К. : Рад. шк., 1981. 104 с.
15. Фіцула М., Парфанович І. Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи їх попередження та подолання: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. 432 с.
16. Чередрецька Б. Соціально-педагогічні основи попередження відхилень у поведінці дітей молодшого шкільного віку (на матеріалах Польщі) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – теорія та історія педагогіки. Івано-Франківськ, 1997. 46 с.

Додаткова

17. Афанасьєва В. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків у навчальному процесі. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2009. № 1. С. 47–52.
18. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. К.: Центр навч. літератури, 2003. 134 с.
19. Білавич Г., Савчук Б. Українське студентство в антиалкогольній боротьбі за міжвоєнної доби ХХ сторіччя. *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи у 3-х т. Педагогічна думка, освіта, персоналій: теоретичний, історичний, компаративістський підходи*: зб. наук. праць / за ред. М. Євтуха, Д. Герцюка, К. Шмида. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Т. 3. С. 311–320.
20. Бутенко С. Основні аспекти превентивного виховання дітей та підлітків в історії педагогіки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 38, том 1. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/38_2021/part_1/24.pdf
21. Гарасимів Т. Девіантна поведінка особистості: філософсько-правовий вимір: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 524 с.
22. Головатий М., Панасюк М. Соціальна політика і соціальна робота: термінологічно-понятійний словник. Київ: МАУП, 2005. 560 с.
23. Гусак П., Мартинюк Т., Сидорук І. Профілактика вживання психоактивних речовин підлітками: монографія. Луцьк: ФОП Захарчук В., 2013. 484 с.
24. Данченко І.О. Профілактика девіантної поведінки молодших школярів загальноосвітньої школи. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка*. Суми, 2004. Ч. 1. С. 194–200.

25. Дубогай О. Навчання в русі: Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. К.: Шкіл. світ: Вид. Л. Галіцина, 2005. 112 с. (Б-ка «Шкіл. світу»).
26. Єфименко М.М. Фізкультурні казки, або Як подарувати дітям радість пізнання, руху, осягнення. Х.: Веста : Ранок, 2005. 64 с. (Бібліотека вихователя дитячого садка).
27. Збанацький В. Здоров'я дітей і медична служба в закладах середньої освіти. URL: <https://www.phc.org.ua/news/zdorovya-ditey-i-medichna-sluzhba-v-zakladakh-serednoi-osviti>
28. Золотова Г. Сутність і зміст адиктивної поведінки в молодіжному середовищі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: збірник наукових праць. Київ-Житомир, 2003. Кн. I. С. 242–247.
29. Зубрицький І. «Антиалкогольна проблема» на сторінках «Української Школи» (1925–1943). *Теоретико-практична підготовка фахівців соціальної сфери на засадах компетентнісного підходу*: збірник наукових праць звітної науково-практичної конференції викладачів та студентів. Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. С. 120–129.
30. Зубрицький І. Питання антиалкогольного виховання дітей та молоді на сторінках часопису «Українська школа» (1925–1943 рр.). *Молодь і ринок*. 2014. № 6 (113). С. 88–92.
31. Каменецький Ю. Чи треба нам організації вчителів абстинентів? (З приводу міжнародного з'їзду вчителів абстинентів у вересні ц. р. в Варшаві). *Рідна Школа*. 1937. Ч. 19. С. 266–267.
32. Клішевич Н. Форми соціально-педагогічної роботи з підлітками із делінквентною поведінкою у різних соціальних інституціях. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: збірник наукових праць. 2013. № 19. С. 80–83.
33. Козубовська І., Козубовський Р. Природа девіантної поведінки неповнолітніх. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Педагогіка, соціальна робота». 2018. Випуск 1 (42). С. 101–104.
34. Кондратюк С.М. Інтегративний підхід до виховання у молодших школярів здорового способу життя: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Суми, 2003. 195 с.
35. Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні: За результатами дослідження 2015 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD» / О. Балакірева (кер. авт. кол.), Т. Бондар, Ю. Приймак, Д. Павлова, О. Василенко, О. Сакович, С. Сальніков, С. Сидяк, Ю. Юдін, Н. Нахабич. Київ: Поліграфічний центр «Фоліант», 2015. 200 с.
36. Лобанова А., Калашнікова Л. Соціально-психологічні аспекти роботи з підлітками, схильними до девіацій: навч. посібник. Київ: Каравела, 2012. 368 с.
37. Лук'янченко М. Антиалкогольна пропаганда як складова формування здорового способу життя на початку ХХ ст.: історико-педагогічний дискурс. *Проблеми фізичного виховання і спорту*. 2019. № 9. С. 53–56.
38. Мельничук Л.Б. Роль школи у превентивному вихованні молодших школярів. URL:

https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/10_2009/48.pdf.pdf

39. Онищенко Н. П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів у процесі діяльності дитячих громадських організацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Переяслав-Хмельницький, 2003. 215 с.
40. Приходько В.М. Підготовка майбутніх педагогів до превентивного виховання дітей із неблагополучних сімей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2004. 270 с.; автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 22 с.
41. Рондяк Л. Інтерактивні технології підготовки майбутніх учителів початкових класів до превентивного виховання. *Проблеми залучення молоді до процесу прийняття рішень на місцевому і регіональному рівнях: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 15–16 груд. 2005 р. Т.*, 2006. С. 135–140.
42. Рондяк Л. Підготовка студентів педвузу (I–II рівнів акредитації) до педагогічної просвіти батьків з проблем превентивного виховання дітей. *Психолого-педагогічні проблеми соціальної роботи та професійна підготовка до неї : теорія практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Самбір, 2002 р.* Самбір, 2002. С.195–198.
43. Самойлов А. Профілактика девіантної поведінки підлітків у соціально-виховному середовищі загальноосвітньої школи: автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Вінн. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2017. 21 с.
44. Сливка Л.В. Виховання здорового способу життя молодших школярів (історичний та етнопедагогічний виміри): монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. 320 с. (*І екз. - КХ*)
45. Сливка Л. Питання антиалкогольного виховання дітей і молоді у діяльності українських громадських товариств Західної України (1919–1939 рр.). *Педагогічний альманах*. 2010. № 5. С. 278–283.
46. Сливка Л. Проблеми здоров'я дітей та молоді в Україні (за статистичними матеріалами минулих років). *Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. акад. І.Ф. Прокопенка*. Харків: ХНПУ ім. Г.С.Сковороди, 2018. С. 334–338.
47. Сливка Л.В. Теоретико-методичні аспекти викладання валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі: [навч.метод. посіб.]. Івано-Франківськ: НАІР, 2012. 204 с. (*Інтернет-ресурси – 100%*).
48. Сливка Л. Тренінгові технології у формуванні здорового способу життя учнів початкових класів: сутність і особливості. *Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат: монографія / За наук. ред. д.п.н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника»*. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2019. С. 160–171.
49. Сливка Л. Формування соціального здоров'я зростаючої особистості засобами рольової гри (на основі праць науковців України та Польщі). *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 04-05 березня 2020 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка*. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 41–44.
50. Соціальна педагогіка: підручник / [за ред. А. Й. Капської]. К. : Центр навч. літератури, 2006. 468 с.
51. Терещенко В. І. Система профілактики правопорушень серед дітей та підлітків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 – теорія та

- історія педагогіки. К., 1997. 24 с.
52. Товканець Г. В. Корекція відхилень у поведінці важковиховуваних учнів молодшого шкільного віку засобами професійно-педагогічного спілкування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ужгород, 1999. 183 с.
53. Федорченко Т. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей: навчально-методичний посібник. Київ: Київ, ТОВ «ХІК», 2003. 128 с.
54. Я – моє здоров'я – моє життя (“Якалка”): Навч.-метод. Посіб./ Голоцван О.А., Лещук Н.О., Мирошниченко Г.І. та ін. К.: Навч. книга, 2004. 256 с.
55. Ostaszewski K. Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych: podstawy opracowywania oraz ewaluacja programów dla dzieci i młodzieży. Warszawa: Scholar, 2003. 299 s.
56. Profilaktyka szkolna wobec wyzwań współczesności – koncepcje, badania, propozycje rozwiązań / redakcja naukowa: Zbigniew B. Gaś. Lublin: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, 2017. 201 s.

Викладач _____ Сливка Л.В.